

Pracovné listy k výstave

Alina Ferdinandy – Slnko ľady láme

(1926 Košice – 1974 Bratislava)

Východoslovenská galéria pripravila rozšírené pracovné listy pre stredné školy k aktuálnej výstave Alina Ferdinandy – Slnko ľady láme. Pracovné listy vám poskytnú zaujímavé informácie, objasnia niektoré ťažšie názvy v rámci výstavy a spríjemnia študentstvu návštevu v našej galérii. Do pozornosti dávame učiteľstvu a študentstvu **prvé stredy v mesiaci, kedy je vstup do Východoslovenskej galérie zadarmo**. Vo výstavnej sieni budete mať k dispozícii vytlačené pracovné listy aj s ceruzkami. Pracovné listy môžete použiť samostatne alebo využiť prácu v skupinách.

Vo výstave ťa bude čakať biela krabica s vrchnákom, na ktorom bude nápis „**požičaj si ma a vráť**“ budú sa v nej nachádzať kreatívne pomôcky k pracovným listom. Môžeš ich smelo použiť a po tvorení vrátiť na pôvodné miesto alebo pani*pánovi informátorke*torovi.

Naším zámerom je, aby ste smelo vstúpili do sveta umenia a prostredníctvom vybraných umeleckých diel, projektového vyučovania, medzipredmetových vzťahov (Umenie a kultúra, Dejepis či Slovenský jazyk) a tvorivých aktivít využili inšpiratívne a netradičné možnosti, ktorými tak viete podporiť svoj vyučovací proces a vrelý vzťah k umeniu.

Výstava v sebe spája **rôzne druhy umenia, ako sú sochy, maľby, šperky, plakety či literárne diela samotnej autorky**. Cez blízky vzťah rodiny Ferdinandy so známymi spisovateľmi a spisovateľkami vieme skrz výstavu preniknúť do sveta literatúry a **spoznať tak literátov*ky, ktorí sú v povinnej literatúre pre stredné školy**.

Sochárku Alinu spoznáme cez jej osobný archív zachovaných dokumentov, fotografií, filmových dobových záberov, sôch, skíc, citátov a dokonca aj kníh, ktoré rada čítala aj sama písala. Zaujímavé je aj jej detstvo a dospievanie, ktoré prežila v Košiciach a Bardejove, vrelé rodinné vzťahy, štúdium a aj s kým sa kamošila v umeleckých kruhoch danej doby či jej verejné realizácie sôch v rôznych mestách po celom Slovensku.

Alina sa stala **historicky prvou absolventkou – ženou monumentálneho sochárstva** (sochy veľkých rozmerov) na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave. Zároveň študovala teóriu a dejiny výtvarného umenia, písala rôzne odborné texty o umení a dokonca aj detské knižky. Neskôr sa začala venovať šperkom, medailám a plaketám.

Vedeli ste, že sa dá vyrobiť šperk aj pomocou sépiovej kosti a cínu? Alina sa na to špecializovala vo svojej neskoršej tvorbe, keď jej zdravotné dôvody nedovoľovali vytvárať monumentálne sochy. Ako to ona sama nazývala „miniatúrou v dlani“ vznikali nádherné šperky, ktoré si vieš pozorne prezrieť na výstave.

Za akýkoľvek podnet týkajúci sa pracovných listov vo všeobecnosti, ale aj praxi budeme radi.

Viera Ballasch Dandárová
dandarova@vsg.sk

TEŠÍME SA NA VAŠU NÁVŠTEVU :)

ALINA – PERLIČKA – JANÍČKO

Alina sa narodila v Košiciach, už od malička bola obklopená rodinnou umeleckou zbierkou, ktorú zdedila. Uchovala si tak spomienku na hlboký vzťah rodičov k deťom. Významné miesto v zbierke patrí Teodorovi Moussonovi. Bol to rodine blízky maliar, ktorý zanechal Ferdinandyovcom výnimočný portrét ich detí ako záznam šťastného detstva.

Je na ňom Alina so svojou obľúbenou bábikou Perličkou a bratom Janíčkom. Spomienku na toto portrétovanie nájdeš aj v knihe z roku 1947, ktorú si môžeš prelistovať priamo vo výstave na strane 61, nájdeš tam aj založený lístoček.

Alina zachytila v knihe Perlička aj Moussonovo dielo: „...pozerá na veľký obraz na stene. Tam sedí štvorročné dievčatko v ružových hodvábných šatočkách, ktoré vraj šili anjeličky. Drží v ruke knihu a ukazuje v nej Janíčkov prstom. Janíčko stojí... Je v belasých matrózkach. Vedľa nich sedí bába. Čučulka (Alinka – pozn.) a Janíčko. Ružová – belasá. Týmito farbami ich namaloval Mousson. ...sa rozpamätáva na ťažké chvíle maľovania. Stípnutá od sedenia vstávala po hodine-dvoch. A teraz má takú peknú pamiatku! Ako krásne sa ten Janíčko z obrazu usmieva! ...si oprie hlavu o otkovo (ockovo – pozn.) čelo. Vie, že aj on pozerá na obraz.“ (1943 – 1947)

Zaujímavosť

Knihu napísala Alina, keď mala 17 rokov pre svojho zosnulého a milovaného brata Janíčka, ktorý zomrel v mladosti na tuberkulózu, keď mal 14 rokov.

Titulná strana knihy Perlička od Aliny Ferdinandy s jej ilustráciou na prednej strane, 1947.

Mousson Teodor, Portrét Aliny a Janka v košickom byte, 1931, olej
Súkromná zbierka Denisy Kahounovej, Bratislava

Otázka

Skús sa zamyslieť, akú rodinnú zbierku máš doma ty alebo tvoji rodičia, či starý rodičia? Visia u vás doma na stenách zarámované kresby, maľby, fotky, úžitkové umenie alebo niečo iné? Čo máš vo svojej izbe na stenách ty? Napíš aspoň 3 veci.

Vieš nájsť toto dielo na výstave? Napíš meno autora*ky, názov diela, rok, kedy vzniklo a materiál, z čoho je vyrobené.

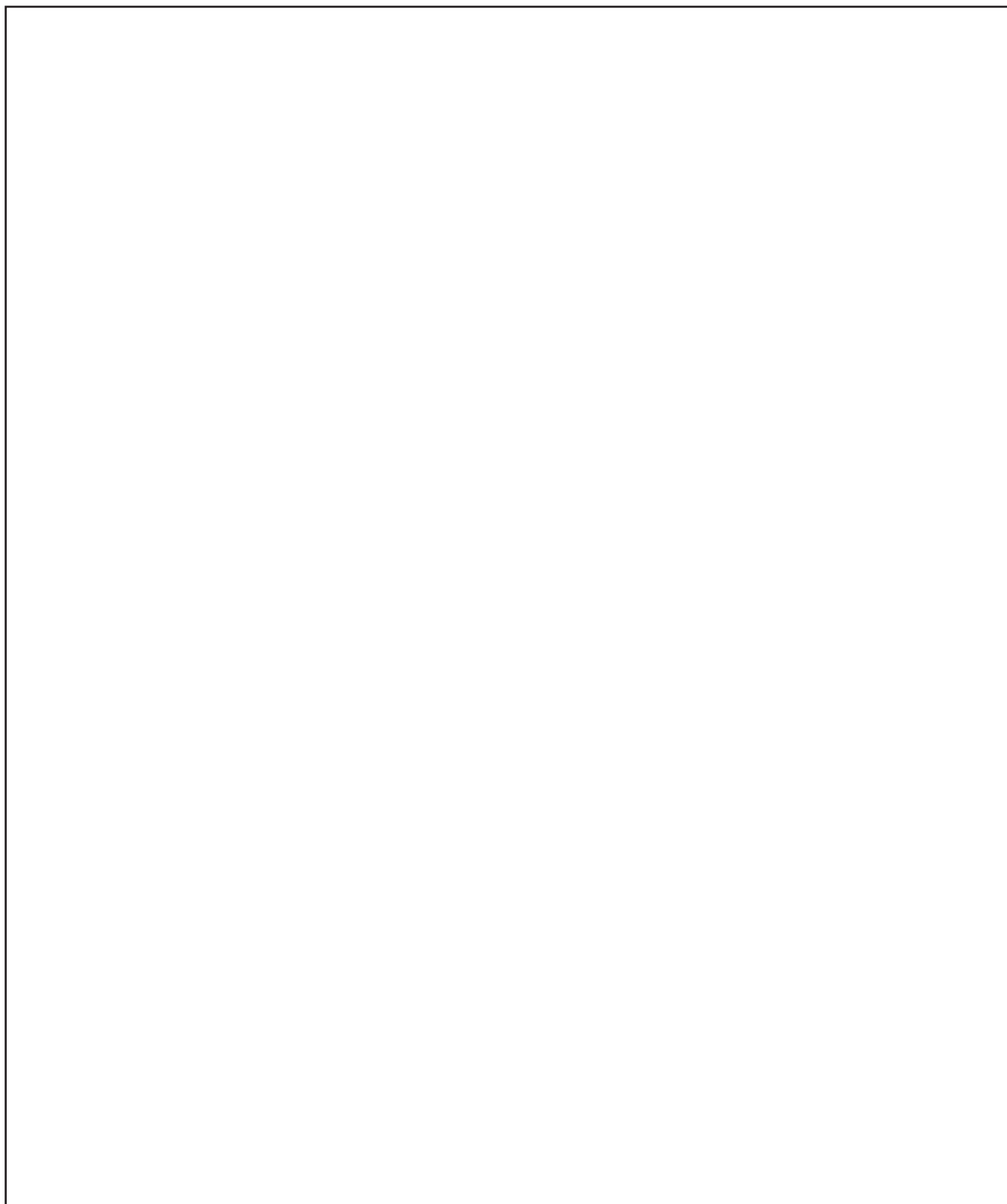
Čo a kto to je?

- Rodinná zbierka – ak máte doma originály umeleckých diel priamo od vyštudovaných umelcov*kýň a radi ich zbierate, máte z nich radosť a ich počet sa zvyšuje, tak si budujete svoju rodinnú alebo súkromnú zbierku.
- Teodor Mousson (1887 – 1946) maliar a rodinný priateľ Ferdinandyovcov, dlhé roky pôsobil v Michalovciach a jeho diela sa nachádzajú skoro vo všetkých galériách na Slovensku.
- Úžitkové umenie – oficiálne vzniklo v 19. storočí a spája v sebe umeleckú tvorbu, remeslo a dizajn. Výrobky sú väčšinou z materiálov ako sklo, keramika či kov. Nájdeme medzi nimi tanieri, poháre, vazy či iné predmety.

Tvorivá aktivita

Skús naskicovať a namaľovať portrét svojej rodiny – teba so súrodencami a vašimi obľúbenými hračkami či predmetmi alebo teba a rodičov. Nevieš si vybaviť ako presne všetci vyzerajú? Máš pocit, že nevieš kresliť? Nevadí, skús priradiť každému členovi rodiny napríklad farbu alebo geometrický tvar, ktorý ich vystihuje. Portrét môže zobrazovať charakter zobrazovaného, napríklad aj cez obľúbený predmet alebo hračku.

Budeš potrebovať ceruzku, gumu alebo fixky a farebné ceruzky.

PRÍBEHY ZA BUSTAMI

Na výstave nájdeš množstvo búst – hláv, ktoré patria známym osobnostiam z našej histórie. Napríklad: Ján Jesenius, Ivan Krasko, Ján Levoslav Bella, Janko Kráľ, Rudolf Jašík, Jozef Pavol Šafárik či Viera Pospíšilová.

Otázky

Vieš, čo mali spoločné Ivan Krasko, Rudolf Jašík a Janko Kráľ?

Spočítaj, koľko búst Ivana Kraska nájdeš na výstave Aliny Ferdinandy?

Ivan Krasko (vlastným menom Ján Botto, 1876 – 1958)

básnik, prozaik, prekladateľ, je považovaný za zakladateľa modernej slovenskej lyriky a popredného predstaviteľa slovenského symbolizmu a literárnej moderny.

Zbierka básní: Nox et solitudo (Noc a samota) je jeho prvá básnická zbierka, ktorá vyšla v roku 1909. Básne vyjadrujú pocity smútku, samoty, nenaplnenej lásky a beznádeje. Zbierka sa skladá z intímnej, predovšetkým ľúbostnej lyriky. Prostredníctvom symbolov noci, tmy, súmraku, zmrákania, hmly, studeného dažďa vyjadruje svoje pocity, atmosféru doby i postavenie národa. Samota pramení z odlúčenia od domova, od svojich blízkych, najmä od matky. Pocit osamelosti vychádza aj z neúspešných vzťahov a z nešťastnej lásky.

Alina Ferdinandy, Portrét Ivana Krasku, 1955 – 1956, plastika, bronz, SNG

Alina Ferdinandy,
Štúdia k plastike pre
náhrobok národného
umelca Ivana Krasku
v Lukovištiach,
1965 – 1966, zváranie,
zinok, VSG

Zaujímavosť

Alina mala veľmi blízky vzťah so slovenskými spisovateľmi, dokonca si spolu písali listy a stretávali sa. Ivana Kraska spoznala cez zákazku na jeho bustu. Od vtedy spolu komunikovali listami a mali priateľský vzťah. Poznala sa aj s Alfonzom Bednárom, Dominikom Tatarkom, Zorou Jesenskou či Ladislavom Mňačkom.

Ján Jessenius (1566 – 1621)

Bol lekár, politik, filozof, historik a autor vedeckých spisov. Pochádzal z uhorského zemianskeho rodu, ktorý mal korene v slovenskom Turci, v Turčianskom Jasene. Študoval vo Wittenbergu, Lipsku a Padove. Od roku 1600 prednášal na Karlovej univerzite v Prahe. Vykonal prvú verejnú pitvu ľudského tela v českých krajinách (pitvané bolo telo obesenca). Neskôr slúžil ako lekár samotnému cisárovi Rudolfovi II. Habsburskému. Za účasť na protihabsburgskom povstaní proti Ferdinandovi II. bol zatknutý a odsúdený na trest smrti sťatím mečom.

Alina Ferdinandy,
Ján Jessenius, 1961,
plastika, sadra, VSG

Čo a kto to je?

- Busta – je sochárske znázornenie hornej časti človeka (hlava, ramená a hrud)
- Plastika – je sochárske dielo, ktoré vzniká nanášaním a pridávaním hmoty (modelovaním z materiálov ako hlina, sadra, vosk a odlievaním roztopených kovov do vopred pripravených foriem)
- Skulptúra – socha, ktorá vzniká uberaním hmoty kameňa, dreva, kosti, kovu (napr. v kameňo-sochárstve, rezbárstve)

Tvorivá aktivita

Skús si v rukách vytvárať plastelínu a z nej zmenšený model busty alebo reliéfu človeka, ktorého máš rád*a a ti na ňom záleží.

Môžeš pracovať aj v menších skupinkách, kde každý po dohode, vymodeluje nejakú časť ľudskej tváre svojho spolužiaka alebo spolužiačky (ľavé oko môže byť spolužiačkine, pravé oko zase tvoje a nos napríklad spolužiakov). Nevadí, ak bude mať váš skupinový portrét dve ľavé uši, vaša inštalácia bude aspoň zaujímavejšia :)

Budeš potrebovať plastelínu a pomôcky na tvarovanie. Nájdeš ich v bielej krabici. Po skončení aktivity ťa poprosím o vrátenie plastelíny a pomôcok naspäť do krabice, aby si užilo aktivity aj ďalšie študentstvo. ĎAKUJEME

ALININ SVET V DLANI

Alina bola všestranná vo svojom profesionálnom živote. Bola sochárkou, šperkárkou, vytvárala medaily pre rôzne súťaže, bola spisovateľkou, portrétistkou sochárskych búst, pedagogičkou a redaktorkou v rádiu, monumentalistkou a miniaturistkou, kde vytvárala drobné a jemné šperky.

Držali ste už v ruke sépiovú kosť a viete, na čo sa používa? Alina s ňou pracovala často a rada. Keďže je navonok tvrdá, ale dá sa do nej ľahko vyrývať s malými dlátkami, využívala ju ako formu, do ktorej vlievala roztavený cín alebo striebro. Vznikali tak nádherné odliatky šperkov či miniatúrnych diel. Inšpirácie nachádzala v prírode či literárnych dielach.

Alina Ferdinandy, Motýľ, 1966, šperk, rubín, perla, striebro, akvamarín, SNG

Alina Ferdinandy, Privesok, 1969, šperk, striebro, tavenie, SNG

Otázka

Skús nájsť na výstave, z akých materiálov a drahých kameňov robila Alina šperky. Napíš aspoň 5 materiálov. Popisy nájdeš na štítkoch priamo pri dielach.

Zaujímavosť

Alina počas svojho života trpela rôznymi chorobami práve preto nevládala robiť monumentálne sochy, ale našla si novú špeciálnu techniku odlievania do sépiových kostí. Jej šperky sa vystavovali aj na veľkej medzinárodnej výstave EXPO '67 v Montreale. Čo bola veľká vec v jej pracovnom živote.

Čo a kto to je?

- Monumentálna tvorba – sú veľké diela, ktoré sú vyššie ako postava človeka, často sa umiestňujú do verejných priestorov natrvalo
- EXPO 1967 v Montreale – svetová výstava umenia so zastúpením tých najlepších umelcov*kyň z 62 krajín sveta.
- Sépiová kosť – je pozostatkom schránky pravekých hlavonožcov, vyskytuje sa u sépií vo vnútri tela. Slúži ako bójka a umožňuje sa jej vznášať a klesať vo vode. Pre vysoký obsah vápnika sa používa ako doplnok stravy pre vtáky a korytnačky.
- Trilobity – trieda vyhynutých morských organizmov

Tvorivá aktivita:

Skús vymyslieť krátku 4 veršovú báseň. Použi pri tom aspoň 2 ľubovoľné názvy diel, ktoré ti ponúkame dole pod textom.

Radosť, Svitanie, Nerušte moje kruhy, Ikebana, Strom života, Mušľa, Ľadové organy, Trilobit, Slnko ľady láme, Braček, Starenka, Ivan Krasko, Reliéf skáčuceho plavca I., Zobrazenie draka, Žena so závojom, Zlievači, Páv, Most nádeje.

Príklad básne:

„Alina, páčila sa je modelárska hlina a kovová zliatina.

Za svítania ráno vstala, trilobita si vymodelovala“. :)

Text na 4 veršovú báseň:

ITALIA A ALINA

Taliansko bolo pre Alinu mimoriadne obľúbenou krajinou. Po roku 1948, keď socializmus Československo izoloval od západného sveta, nebolo slobodné cestovanie možné. Napriek tomu sa húževnato snažila budovať zahraničné kontakty. V Miláne sa 28. decembra 1965 stretla so svetovo známym sochárom Arnaldom Pomodorom v jeho ateliéri. Spájala ich technika odlievania do sέpie a formovanie rovnakých abstraktných štruktúr. Venoval jej publikáciu o svojej a bratovej tvorbe, ktorú vieš nájsť aj u nás na výstave. Bolo známe, že Alininým ateliérom často zneli klavírne skladby v jej podaní spolu so spevom v taliančine.

Otázka

Akú krajinu si už navštívil*a? A akú krajinu by si chcel*a navštíviť a prečo? Máš rád*a jej kultúrne zvyky alebo sa ti páči príroda či umenie?

Zaujímavosť

Spomedzi jazykov, ktoré ovládala Alina (nemčina, maďarčina, francúzština, angličtina), jej bola najmilšia taliančina. Aké jazyky ovládaš ty, a ktoré by si sa chcel*a naučiť? Môžete sa o tom porozprávať aj v skupine. Aké jazyky sa učia tvoji kamoši a kamošky napríklad cez appky?

Vyberte si jeden názov diela z výstavy a skúste ho preložiť do čo najväčšieho počtu jazykov.

Čo a kto to je

- Ateliér – miesto, kde tvorí umelec alebo umelkyňa svoje diela
- Arnaldo Pomodoro – známy taliansky sochár tvoriaci v Miláne
- Abstraktná štruktúra – namiesto presného a realistického znázornenia konkrétneho predmetu sa umelkyňa zameriava skôr na dojmy, pocity, farby a tvary.
- Publikácia – iný názov pre knihu

Ferdinandy Alina:
Slnko ľady láme, 1971,
polystyrén, VSG

Tvorivá aktivita

Posledné dielo, ktoré Alina za svojho života vytvorila sa volá „Slnko ľady láme“ a je z roku 1971. Podľa tohto diela má názov celá výstava a takto si slnko predstavovala samotná umelkyňa.

Skús sa zamyslieť a navrhni šperk (náhrdelník, náramok, brošňa či prsteň), ktorého hlavným námetom bude slnko. Môžeš na to použiť ceruzku a pridať tomu aj farebnosť podľa tvojich predstáv.